



ISSN: 3060-4613



MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI



O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti



№4(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal



MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI



Elektron nashr. 506 sahifa,
2-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijranovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woogyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Yangi O'zbekistonning mintaqaviy va global geosiyosiy pozitsiyasi: milliy o'zlik va media reprezentatsiya tahlili	16
Salim Doniyorov	
Axborot kommunikatsiya texnologiyalari vositasida o'quvchilarning adabiy tahlil kompetensiyasini shakllantirish	21
Djo'rayev Yorqin Xolnizozovich, Xoldarova Gulchehra Tajibayevna	
Adabiy tahlil kompetensiyasini shakllantirishda elektron darsliklar va multimedia vositalaridan foydalanish.....	26
Djo'rayev Yorqin Xolnizozovich	
Ta'limdagi hurfikrlikni rivojlantirishning pedagogik asoslari.....	29
Yunusov Dilshod Raxmatovich	
Boshlang'ich ta'limda kompetensiyaviy yondashuv asosida o'quvchilarda tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi.....	32
Aliqulova Habiba Bahranovna	
Ayollar boksida jismoniy tayyorgarlikning yosh qizlar salomatligiga ta'siri	36
Majidov Ruslan Rustam o'g'li, Komilova Ismigul O'ktamjon qizi	
Talaba-yoshlarda internet risklarning oldini olishning pedagogik modeli	41
Muradova Maftuna Komilovna, Mamadaliyeva Umida Isroiljonovna	
Диагностика креативности студентов педагогических вузов в процессе изучения специальных дисциплин.....	44
Уразова Марина Батыровна, Соибова Толифа Дилмуродовна	
STEAM yondashuvi asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ kompetentlikni shakllantirishning metodik xususiyatlari.....	49
Tashibekova Munajat Xoshimovna	
Mariya Montessori ta'limida bolalarning mustaqilligini va ijodiy faoliyatini rivojlantirishning pedagogik-didaktik shart-sharoitlari.....	53
Asqarova Ma'mura Sadriddinovna	
O'spirinlik yoshida namoyon bo'ladigan agressiv xulqning psixologik xususiyati	59
Atajanova Xurjon Pirnazar qizi	
O'zbekiston jurnalistikasining rivojlanishida jadidlarning o'rni: jurnalistikada yangi trend	64
Murtozayeva Nigora Murtoza qizi	
Virtual ta'lim texnologiyasining ta'lim jarayonini takomillashtirishdagi ahamiyati.....	67
Muxsiyeva Aziza Shamsitdinovna	
Kelajakdagi o'qituvchilarning pedagogik kreativligini ta'limiy o'yinlar orqali rivojlantirish yo'llari	69
N. A. Musayeva	
Talabalarda lisoniy tafakkurni shakllantirishga psixolingvistik yondashuvning didaktik tamoyillari	76
Odiljonova Kamola Abduvosit qizi	
Strategies for Overcoming Difficulties in Using Authentic Materials in English Language Teaching	81
Qosimov Jaloliddin Abduvali o'g'li	
Oliy ta'lim muassasalarida mustaqil ta'limni tashkil etishning pedagogik imkoniyatlari	84
Qurbonova Buzaynab Nurmuxammadiyevna	
Inspektor-psixologlarda ijtimoiy-psixologik kompetentlikning kasbiy faoliyatdagi ahamiyati	87
Raxmanova Dilnoza Farmanovna	
Qo'ng'iro't tumani toponimlarining leksik-semantik va genetik xususiyatlari	90
Shamshaddinova Saodat Saparbayevna	
Variativ yondashuv asosida 5–9-sinf o'quvchilarida valeologik madaniyatni rivojlantirishning didaktik modeli va metodik ta'minoti	93
Shamuratov Asqar Abdullayevich	



The Structural Composition and Developmental Stages of Critical Thinking Skills.....	98
<i>Shuxratjon Ismoiljonov Boymirza o'g'li</i>	
Yosh rahbar kadrlarni lavozimlarga tayinlashning psixologik xususiyatlari.....	106
<i>Sobitov Otabek</i>	
O'zbekistonda erta turmush qurish masalasi va uning psixologik tahlillari.....	111
<i>Sodiqova Gulbarno Odiljon qizi</i>	
Adaptiv sportning inklyuziv ta'lim tizimida alohida ta'limga ehtiyoji bo'lgan o'quvchilarning jismoniy va funksional rivojlanishidagi ahamiyati.....	114
<i>Xasanova Sarvinov To'liqinjon qizi</i>	
Yosh futbolchilarda texnik mahoratni rivojlantirishda differentsiallashgan mashg'ulotlar modelini qo'llash samaradorligi	118
<i>Zayniddinov Tojiddin Baxriddinovich</i>	
Фразеологизмы как носители культуры: проблемы перевода и методы обучения	123
<i>Хамидова Гулноза Турсунбой кизи</i>	
Talabalarni kreativ yondashuv asosida tarbiyaviy–innovatsion faoliyatga tayyorlash jarayonlari.....	127
<i>Adizova G. M.</i>	
Iqtidorli bolalarni psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlash	131
<i>Ismoilova Adolat Anvarovna</i>	
STEAM – ta'lim texnologiyasi asosida o'quvchilarning fazoviy tasavvurlarini rivojlantirish metodikasi	134
<i>So'fiboyeva Gulchehra Mamurjonovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy ko'nikmalar va kompetentlikni shakllantirishning pedagogik asoslari.....	138
<i>Fayzullayeva Xovoxon Xayrullo qizi</i>	
Inklyuziv ta'limga muhtoj bolalar bilan ishlashda tarbiyachining roli.....	142
<i>Mansurova Lobar Luqmon qizi, Boqiyeva E'zoza Mashrab qizi</i>	
Rivojlanishida nuqsoni bor bolalarni ta'lim-tarbiyalashning ilmiy-pedagogik asoslari.....	146
<i>Tojiboyeva Osiyoxon Alisher qizi</i>	
Xalqaro ta'lim tashkilotlari faoliyatining nazariy asoslari.....	150
<i>Abdusamadova Aziza Kamoliddin qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarni ijtimoiy texnologiyalar asosida ijtimoiy-pedagogik faoliyatga tayyorlash tizimi sifatida.....	153
<i>Shanazarov Otabek</i>	
Maktabgacha ta'limda STEAM yondashuvini loyiha asosida joriy etishning pedagogik strategiyalari	158
<i>Radjapova Zuxra Tirkashevna, Abdullayeva Sarviniso</i>	
Matematika ta'limida modellashtirishning psixologik va metodik asoslari: disum loyihasi tahlili.....	161
<i>Xaydarov Xurshid Ismatovich</i>	
Darsdan tashqari mashg'ulotlarda gandbolchilarning tezkorligini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	166
<i>Ismatullayeva Zuhra Rustam qizi</i>	
Osiyo xalq o'yinlari asosida jismoniy tarbiya jarayonini samarali tashkil etishning pedagogik shartlari	170
<i>Abdullayev Yashnarjon Mahkamovich</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning innovatsion kompetentligini shakllantirishda klasterli ta'lim muhitining imkoniyatlari.....	173
<i>Abduraxmanov M. B.</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida tanqidiy fikrlash.....	178
<i>Chinaliyeva Ayjamal Baxitjanovna</i>	
Talabalarda raqamli ta'lim madaniyatini rivojlantirish.....	181
<i>Eshqurbonova Nafisa Bahodir qizi</i>	
Blended Educational Technologies in Higher Education: A Systematic Analysis of Foreign Research.....	183
<i>Fozilova Maxina Adashevna</i>	
Voyaga yetmaganlarda deviant xulq shakllanishida ijtimoiy-psixologik omillarning roli.....	188
<i>Galdiyeva Mehribon Durdiyevna, Saydazimov Alisher Nurali o'g'li</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Boshlang'ich tayyorlov guruhida ulotqirish texnikasi elementlarini o'rgatish samaradorligi.....	191
	Hayitmurodova Nasiba Abdusalimovna	
	Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida tarbiya fanini o'qitishning metodik tayyorgarligini takomillashtirish zaruriyati.....	197
	Inoyatova Zulfiya Xamdamovna	
	Talabalarni ilmiy-tadqiqot faoliyatiga jalb etishning metodologik asoslari.....	199
	Karimova Madinabonu Dilshodbek qizi	
	Kompetentligini baholash mezonlari va indikatorlarini ishlab chiqish.....	203
	Kayumov Oybek Achilovich	
	Kasbiy refleksiya asosida bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik mahoratini rivojlantirish.....	209
	Miraxmedova Mubina Mirxalil qizi	
	Boshlang'ich sinf o'quvchilarida nutq ko'nikmalarini rivojlantirish.....	211
	Nisanbayeva Akmaral Kaldibayevna	
	Maxsus ta'lim dasturlari orqali iqtidorli talabalarining ijodiy salohiyatini rivojlantirish.....	214
	Rayimova Shahlo Sobirjon qizi	
	STEAM ta'limida ijtimoiy intellektni rivojlantirish metodlari.....	217
	Toshev Elbek Choriyevich	
	Innovatsion texnologiyalar va ularning tasviriy san'at o'qituvchilarini tayyorlash tizimidagi roli.....	223
	Usmanov Botir Allaberdiyevich	
	Bo'lajak tarbiyachilarning ijtimoiy kompetensiyasini rivojlantirishda volontyorlik faoliyatining ahamiyati.....	227
	Xalilova Dilnoza Furkatovna	
	Boshlang'ich sinflarda robototexnikaning ahamiyati va o'rni.....	230
	Xodiyeva Dilrabo Pirimovna	
	Working With Visual AIDS in Teaching English in Primary Education.....	233
	Yunusova Nodira Akhmadjanovna	
	Teatr texnologiyalarini maktabgacha ta'limga integratsiya qilishning pedagogik shartlari.....	237
	Abdullayeva Aziza Abdurazzoq qizi, Salimova Dilmira Farxodovna	
	The Psychological Impact of Social Media on Youth.....	242
	Dilfuza Qarshiboyeva	
	Maktab direktori nutq etiketi – ta'lim menejmentida jamoatchilik bilan samarali muloqot asosi.....	246
	Islamova Dilfuza Dilshodovna	
	Dizartriyali bolalar monologik nutqini innovatsion texnologiyalar orqali rivojlantirish.....	250
	Pardayeva Muxlisa	
	Maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishida bilish jarayonlarning ahamiyati.....	257
	Xaydarova Umidaxon Baxromjon qizi	
	Enhancing the Professional Competence of English Language Teachers.....	259
	Karimova Dilshoda Sodiqjon qizi	
	Maktabgacha yoshdagi bolalarda montessori metodi bo'yicha sezgir davrlar.....	264
	Tojiakhmedova Maftuna Umarjon qizi	
	“Personal learning assistant” vositalari asosida bo'lajak pedagoglarni tayyorlash tizimidagi zamonaviy tendensiyalar tahlili.....	268
	Muradova Maftuna Komilovna, Turobova Ro'zoy Bekmurotovna, Xayrullayev Mo'minbek Anvar o'g'li	
	Boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida adabiy-nutqiy kompetensiyalarni shakllantirish metodikasi.....	272
	Ravshanova Dildora Sagdullayevna	
	Raqamli ta'lim sharoitida elektron axborot-ta'lim muhitining mohiyati va tarkibiy tuzilmasi.....	279
	Temurov Sobirjon Yo'ldoshevich	
	Zamonaviy ta'lim menejmentida innovatsion yondashuvlarning ahamiyati (boshlang'ich ta'lim misolida)..	283
	Pardaboyev Doston	
	Maktabgacha ta'lim tashkiloti va oilaning hamkorligida qadriyatlar tarbiyasining amaliy asoslari.....	286
	Xaydarova Mavluda Mo'ydinjon qizi	



Zamonaviy pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari integratsiyasi asosida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish bosqichlari va samarali shakllari.....	292
<i>G'oziyeva Mohlaroyim Qodirxon qizi</i>	
Alohida ta'lim ehtiyojiga ega bo'lgan bolalarning (aqliy nuqson) ovqatlanish tartibi	295
<i>Sh. M. Ro'ziyeva</i>	
Boshlang'ich sinflarda ona tili darslarida imlo savodxonligini oshirishda geymifikatsiya o'yini orqali samarali tashkil etish	299
<i>Mergenbaeva Asiya Erkebaevna</i>	
Musiqqa o'qituvchisining pedagogik muloqatining ta'lim jarayonidagi ahamiyati	304
<i>S. M. Raxmonberdiyeva</i>	
Ijtimoiy-maishiy hayotga yo'naltirish darslarida zaif eshituvchi o'quvchilarning nutqini rivojlantirish	307
<i>Abdulxamidova Gulnoza</i>	
Ispaniya davlati ijtimoiy hayoti, madaniyati va o'ziga xos ta'lim tizimi	311
<i>Umarova Malika Xisabidinovna, Sabirova Nodira Ibrohimovna</i>	
Ertaklardagi so'zlardan foydalangan holda nutqi rivojlanmagan bolalarda muloqot qobiliyatlarini rivojlantirish metodologiyasi	316
<i>G'opporova Mahliyoxonim</i>	
Tarbiya fanida hadislar va milliy qadriyatlarni integratsiya qilishning pedagogik imkoniyatlari	319
<i>Axmedov Boburjon Vasikovich</i>	
Chaqiriqqacha harbiy ta'lim tizimida o'quv-biluv kompetensiyalarini rivojlantirishning innovatsion yondashuvlari	324
<i>Mirzayev Shavkat Turdibayevich</i>	
Mustaqil ta'lim olish faoliyati tushunchasining pedagogik mohiyati va tarkibiy tuzilmasi (fizika fani bo'yicha).....	328
<i>Esanmurodov Otamurod Boboqand o'g'li</i>	
Oliy ta'limda immersiv yondashuvning mohiyati.....	333
<i>Muradova Maftuna Komilovna, Jontemirova Nozima Abdijabbor qizi</i>	
Yengil atletika mashg'ulotlari tizimida sportchilarning psixologik tayyorgarligini shakllantirish va rivojlantirishning ilmiy-pedagogik asoslari.....	337
<i>Yigitaliyev A. F.</i>	
Jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasida o'quvchilarning harakat faolligini rivojlantirishning zamonaviy pedagogik mexanizmlari.....	343
<i>D. R. Abdusalomov</i>	
Futbolchilarni tayyorlash jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llashning samaradorligi...	348
<i>Mirbabayev Muzaffar Ismatillayevich</i>	
Empirik tushunchalar va ularning hospital pedagogikadagi pedagogik-psixologik roli	353
<i>Sapayeva Mavluda Shanazarovna</i>	
Ayollarga nisbatan zo'ravonlikka qarshi kurash va huquqiy himoya.....	357
<i>Ibragimova Feruza Bahodirxonovna</i>	
Integrativ yondashuv asosida kongruentlik kompetensiyasini shakllantirishga ta'sir etuvchi omillar.....	362
<i>Kamalova Dilobar Tairovna</i>	
Og'ir atletikachilarning ko'p yillik tayyorgarlik jarayonini tashkil etish	366
<i>Raximov Farxod Maxmudovich</i>	
Haqiqiy materiallardan foydalangan holda o'qishni o'rgatish	370
<i>Axmedov Husen Uzairovich</i>	
Maktabgacha ta'limda innovatsion va fiziologik yondashuvlarning o'ziga xos xususiyatlari.....	376
<i>Ruziyeva Gulsara Temirqulovna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida talaba-yoshlarning jismoniy tarbiyasi.....	380
<i>Nazarov Zokir Abdurahmonovich</i>	
Tafakkur va mantiqiy fikrlash bo'lajak pedagog shaxsining nutq madaniyati omili sifatida	383
<i>A. Sh. Jumayev</i>	
Bo'lajak musiqa o'qituvchilarida turizm vositasida tolerantlikni rivojlantirish pedagogik muammo sifatida.....	386
<i>Abdumannatova Aziza Abdumajit qizi</i>	

Zamonaviy didaktik vositalar asosida talabalarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishning ilmiy-nazariy asoslari.....	390
<i>Asobayeva Noila Samatovna</i>	
Axborot texnologiyalarini kasbiy faoliyatda qo'llash" fanidan amaliy va laboratoriya mashg'ulotlarini samarali tashkil etish	395
<i>Axmedova Zebixon Siddikovna</i>	
Talaba shaxsini ma'naviy-axloqiy tarbiyalashga qo'yilgan pedagogik talablar	399
<i>Boliyev Uchqun Ismatovich</i>	
Translation of Phraseological Units in Mass Media Texts.....	402
<i>Eshmurodova Ziyodaxon Urinbayevna</i>	
Phraseologisms in Modern Russian: A Corpus-Based Analysis of Structural, Semantic, and Functional Dynamics	405
<i>Farkhod Kholmatov</i>	
Yosh sportchilarda sprinterlik qobiliyatlarini rivojlantirishda o'yin uslubidagi mashqlarning o'rni.....	413
<i>G'oibov Yusufali Buxoraliyevich</i>	
Imitatsion mashqlarni nutqni avtomatizatsiyalash jarayonida qo'llash metodikasi	417
<i>G'aniyeva Muhabbat Lutfullayevna</i>	
1879-1894-yillarda yevropa va aqshdagi asos soluvchi laboratoriyalar evolyutsiyasi orqali eksperimental psixologiya genezisining qiyosiy-tarixiy tahlili.....	420
<i>Haydarov Farhod Ilnazarovich</i>	
Maktab direktori nutq etiketi – ta'lim menejmentida jamoatchilik bilan samarali muloqot asosi	423
<i>Islamova Dilfuza Dilshodovna</i>	
Bolalarda gigiyeniya qoidalarini o'rgatishning pedagogik ahamiyati	427
<i>Kalkonova Lutfiya Yusufovna, Safarova Qizlarxon</i>	
Kasbiy refleksiya va portfolio metodining ta'lim jarayonidagi ahamiyati	430
<i>Ismoilova Adolat Anvarovna, Kamoliddinova Mahliyoxon Zohidjon qizi</i>	
Практическая работа по развитию логического мышления учащихся начальных классов через дидактические игры	433
<i>Отажонов Ж. М., Мамарасулова М. А.</i>	
Umumta'lim maktablarida "tarbiya" fanini o'qitish jarayonida mavjud muammolar, ularning sabablari va takomillashtirish yo'llari.....	436
<i>Mamirova Shaxnoza Xudoyqulovna</i>	
Word Formation and Vocabulary Enrichment in Modern English and Uzbek Languages	440
<i>Muminova Feruza Muratdjanovna</i>	
Nodavlat ta'lim tashkilotlarining maktabgacha ta'lim tizimidagi o'rni va rivojlanish tendensiyalari	443
<i>Muminova Nargiza Sabitdjanovna</i>	
Shaxs taraqqiyotining turli bosqichlarida refleksiyaning rivojlanishi	447
<i>N. I. Xalilova</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda inklyuziv kompetensiyalarni rivojlantirishning pedagogik asoslari	450
<i>Omanqulova Shohida Nematillo qizi</i>	
Bo'lajak pedagoglarda gender madaniyatni shakllantirishda milliy qadriyatlar va zamonaviy yondashuvning uyg'unligi	455
<i>O'tkirova Zuhaxon Ahmedjanovna</i>	
Developing Listening and Speaking Skills in Middle School	458
<i>Rakhmonova Dilrabokhon Salokhiddin kizi</i>	
Bolalarda gigiyena qoidalarini o'rgatishning pedagogik ahamiyati	461
<i>Kalkonova Lutfiya Yusufovna, Safarova Qizlarxon</i>	
Avlodlar nazariyalari haqidagi mulohazalarning nazariy tahlili: baby boomerlar, X, Y, Z avlodlari.....	464
<i>Umarova Sitora Muxlisovna, Sharifova Mahtob Murodjonovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kasbiy kompetentlikni rivojlantirishning nazariy asoslari	467
<i>Abrorxonova Kamolaxon Abrorxon qizi, Sofoyeva Oysha Davlatyorovna</i>	
Boshlang'ich sinflarda arifmetik amallarni o'rgatishning samarali metodlari.....	470
<i>Solijonova Mavluda Zokir qizi</i>	



Ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini takomillashtirishning nazariy-metodologik asoslari.....	472
<i>Toxirov Botirjon G'ofurjon o'g'li</i>	
Chaqiriqqacha harbiy ta'limda talabalarning harbiy ko'nikmalarini shakllantirishda psixologik omillarning o'rni.....	477
<i>Tursunov Shaxzod Ramazonovich</i>	
Bolalarning jismoniy faolligini oshirish va jismoniy rivojlantirish bo'yicha noan'anaviy jismoniy mashqlarning ahamiyati	480
<i>Xalmatova Nasiba Bozorboyevna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida ekologik tafakkurni rivojlantirish muammolari	485
<i>Yaxshiboyeva Nargiza Rustamqulovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv-bilish faolligini rivojlantirishda bolalar adabiyotidan foydalanish ..	488
<i>Yuldoshova Mehriniso Ochildiyevna</i>	
Hosila va uning tatbiqlarini o'rgatishda zamonaviy yondashuvlar	491
<i>Absamatov Zuxriddin Axmad o'g'li</i>	
Развитие речи у детей как ключевой фактор формирования личности.....	496
<i>Дустова Дилдора Собиржановна</i>	
Boshlang'ich sinflarda geometrik tasavvurlarni shakllantirish metodikasi	498
<i>Imamova Nasiba Xurramovna</i>	
Дидактические основы подготовки будущих педагогов к лекционной деятельности.....	501
<i>Нодира Азаматова</i>	



IJTIMOYIY-MAISHIY HAYOTGA YO'NALTIRISH DARSLARIDA ZAIF ESHITUVCHI O'QUVCHILARNING NUTQINI RIVOJLANTIRISH



Abdulxamidova Gulnoza
 Namangan davlat pedagogika instituti
 Kreativ pedagogika va psixologiya kafedrasini o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada ijtimoiy-maishiy hayotga yo'naltirish darslarida zaif eshituvchi o'quvchilarning nutqini rivojlantirish masalalari yoritiladi. Tadqiqot jarayonida nutqni rivojlantirishning samarali metod va usullari, shuningdek, kommunikativ yondashuv asosida tashkil etilgan mashg'ulotlarning ahamiyati tahlil etiladi. O'quvchilarning kundalik hayotga moslashuvi hamda ijtimoiy ko'nikmalarini shakllantirishda nutq rivojining o'rni asoslab beriladi. Amaliy mashg'ulotlar orqali lug'at boyligini oshirish, og'zaki nutqni faollashtirish va muloqot kompetensiyasini rivojlantirish yo'llari tavsiya etiladi.

Kalit so'zlar: zaif eshituvchi o'quvchilar, nutqni rivojlantirish, ijtimoiy-maishiy yo'naltirish, kommunikativ kompetensiya, maxsus ta'lim, logopediya, adaptatsiya, nutq faoliyati.

Abstract: The article examines the development of speech in hearing-impaired students during lessons focused on social and daily life orientation. The study analyzes effective methods and techniques for speech development, as well as the importance of a communicative approach in organizing the educational process. The role of speech development in students' social adaptation and the formation of communication skills is substantiated. Practical activities aimed at enriching vocabulary, activating oral speech, and developing communicative competence are proposed.

Key words: hearing-impaired students, speech development, social and daily life orientation, communicative competence, special education, speech therapy, adaptation, speech activity.

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы развития речи у слабослышащих учащихся на занятиях, направленных на социально-бытовую ориентацию. В процессе исследования анализируются эффективные методы и приёмы развития речи, а также значение коммуникативного подхода в организации образовательного процесса. Обосновывается роль речевого развития в социальной адаптации учащихся и формировании их коммуникативных навыков. Предлагаются практические упражнения, направленные на обогащение словарного запаса, активизацию устной речи и развитие коммуникативной компетенции.

Ключевые слова: слабослышащие учащиеся, развитие речи, социально-бытовая ориентация, коммуникативная компетенция, специальное образование, логопедия, адаптация, речевая деятельность.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimida imkoniyati cheklangan bolalarga, xususan, zaif eshituvchi o'quvchilarga sifatli ta'lim-tarbiya berish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Bugungi kunda inklyuziv ta'lim g'oyalari keng rivojlanib borayotgan bir paytda, ushbu toifadagi o'quvchilarning jamiyatga muvaffaqiyatli integratsiyalashuvi, ularning ijtimoiy moslashuvi va mustaqil hayotga tayyorlanishi muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan, zaif eshituvchi o'quvchilarning nutqini rivojlantirish, ayniqsa, ijtimoiy-maishiy hayotga yo'naltirish darslari jarayonida samarali tashkil etilishi zarur.

Eshitish nuqsoni mavjud bo'lgan o'quvchilarda nutq rivojlanishi tabiiy ravishda sekinlashadi yoki o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'ladi. Bu esa ularning nafaqat ta'lim jarayonida, balki kundalik hayotda ham muloqot qilish, axborotni qabul qilish va yetkazishda qiyinchiliklarga duch kelishiga sabab bo'ladi. Natijada, ularning ijtimoiy faolligi pasayadi, o'z fikrini erkin ifoda etish ko'nikmalari yetarli darajada shakllanmaydi. Shu bois, nutqni rivojlantirishga qaratilgan maxsus pedagogik yondashuvlarni ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish muhim vazifa hisoblanadi.

Ijtimoiy-maishiy hayotga yo'naltirish darslari zaif eshituvchi o'quvchilarni real hayotiy vaziyatlarga tayyorlashda muhim o'rin tutadi. Mazkur darslarda o'quvchilar kundalik turmushga oid bilim, ko'nikma va malakalarni egallash bilan birga, nutqiy faoliyatni rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Ayniqsa, turli kommunikativ

vaziyatlar yaratish, rolli o'yinlar, dialog va monolog mashqlari orqali o'quvchilarning og'zaki nutqini faollashtirish, lug'at boyligini kengaytirish va to'g'ri talaffuz ko'nikmalarini shakllantirish mumkin. Mazkur tadqiqotning dolzarbligi shundaki, hozirgi kunda maxsus ta'lim muassasalarida ijtimoiy-maishiy yo'naltirish darslarining nutqni rivojlantirishdagi imkoniyatlaridan to'liq foydalanilmayapti. Ko'plab hollarda bu darslar faqatgina maishiy ko'nikmalarni shakllantirish bilan cheklanib qolmoqda. Aslida esa, ushbu darslar nutqiy kompetensiyani rivojlantirish uchun keng imkoniyatlarga ega bo'lib, ularni ilmiy asoslangan metodika asosida tashkil etish zarur.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Zaif eshituvchi o'quvchilar nutqini rivojlantirish masalasi maxsus pedagogika va logopediya yo'nalishida ko'plab olimlar tomonidan tadqiq etilgan. D.A. Nurkeldiyeva, L.R. Muminova, D.Sh. Po'latova tadqiqotlarida eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarda nutqni shakllantirishning pedagogik va psixologik asoslari, korreksion ishlarning mazmuni, usullari hamda samarali tashkil etish yo'llari yoritilgan.

Shuningdek, R.E. Levina tomonidan nutq buzilishlarining kelib chiqish sabablari va ularni bartaraf etish mexanizmlari ilmiy asosda tahlil qilingan.

Muminova L.R. ta'kidlashicha, logopedik mashg'ulotlar jarayonida nutqni rivojlantirish tizimli, bosqichma-bosqich va individual yondashuv asosida olib borilishi zarur.

Po'latova D.Sh. esa eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarda nutq rivoji psixik jarayonlar, ayniqsa idrok va tafakkur bilan uzviy bog'liqligini ko'rsatadi. Bu esa dars jarayonida ko'rgazmalilik va amaliy faoliyatga tayanish muhimligini belgilaydi.

L.S. Vygotskiy fikricha, nutq inson tafakkurining asosiy vositasi bo'lib, u ijtimoiy muhit ta'sirida shakllanadi. Shu nuqtai nazardan, ijtimoiy-maishiy hayotga yo'naltirilgan darslar o'quvchilarning real hayotiy vaziyatlarda muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Hallahan, Kauffman va Pullen tomonidan maxsus ta'limda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish integratsiyalashgan yondashuv asosida amalga oshirilishi zarurligi asoslab berilgan.

Moore D.F., Paul P.V. va Whitelaw G.M. tadqiqotlarida eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarni o'qitishda multimodal yondashuv, ya'ni vizual, eshitish va kinestetik vositalardan birgalikda foydalanish samarali natija berishi qayd etilgan.

Marschark M. va Spencer P.E. esa bunday o'quvchilarda nutq va til rivoji ijtimoiy muhit, ta'lim sharoiti hamda muloqot faoliyatiga bevosita bog'liqligini ta'kidlaydi. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti hisobotida ham eshitishda muammo bo'lgan bolalar uchun erta pedagogik aralashuv va kommunikativ muhit yaratish muhimligi ko'rsatib o'tilgan.

Mahalliy olimlardan Abdulxamidova G. tadqiqotlarida zaif eshituvchi o'quvchilarda ijtimoiy faol kompetensiyalarni shakllantirishda nutq rivojining o'rni alohida ta'kidlanadi. U korreksion-pedagogik ishlar orqali o'quvchilarning muloqotga kirishish, o'z fikrini ifodalash va jamiyatga moslashish ko'nikmalarini rivojlantirish mumkinligini asoslaydi. Shu bois, ijtimoiy-maishiy hayotga yo'naltirilgan darslar zaif eshituvchi o'quvchilarning nutqini rivojlantirishda samarali vosita sifatida qaraladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotning maqsadi – ijtimoiy-maishiy hayotga yo'naltirish darslari jarayonida zaif eshituvchi o'quvchilarning nutqini rivojlantirishning samarali usul va vositalarini aniqlash hamda ularni amaliyotga tatbiq etish yo'llarini asoslab berishdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun nutq rivojlanishining nazariy asoslarini o'rganish, mavjud pedagogik tajribalarni tahlil qilish hamda amaliy mashg'ulotlar orqali samarali metodlarni ishlab chiqish vazifalari belgilangan. Shuningdek, maqolada kommunikativ yondashuv asosida tashkil etilgan mashg'ulotlarning ahamiyati, o'quvchilarning nutqiy faoliyatini faollashtirishda innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari ham yoritib beriladi. Tadqiqot natijalari maxsus ta'lim tizimida faoliyat yuritayotgan pedagoglar uchun metodik qo'llanma sifatida xizmat qilishi mumkin.

TAHLIL VA NATIJALAR

Zaif eshituvchi o'quvchilarning nutqini rivojlantirish masalasi maxsus pedagogika va logopediya sohasining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Eshitish analizatoridagi nuqsonlar natijasida ushbu toifadagi bolalarda nutqning shakllanishi o'ziga xos kechadi. Ular tovushlarni to'liq idrok eta olmasliklari sababli fonetik, leksik va grammatik jihatdan nutq rivojlanishida orqada qolish holatlari kuzatiladi. Ayniqsa, og'zaki nutqning rivojlanishida qiyinchiliklar, so'z boyligining cheklanganligi, gap tuzishda xatolar hamda nutqning mantiqiy izchilligining buzilishi kabi muammolar tez-tez uchraydi.

Shu sababli, zaif eshituvchi o'quvchilar bilan olib boriladigan ta'lim jarayonida nutqni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratish talab etiladi. Bu borada ijtimoiy-maishiy hayotga yo'naltirish darslari keng imkoniyatlarga ega



bo'lib, ular orqali o'quvchilarning nafaqat kundalik hayotiy ko'nikmalari, balki nutqiy faoliyati ham rivojlantiriladi. Mazkur darslarning asosiy maqsadi o'quvchilarni real hayotiy vaziyatlarga tayyorlash, mustaqil yashash ko'nikmalarini shakllantirish va ijtimoiy muhitda samarali muloqot qilishga o'rgatishdan iboratdir.

Ijtimoiy-maishiy yo'naltirish darslarida nutqni rivojlantirish samaradorligi, avvalo, darslarning to'g'ri tashkil etilishiga bog'liq. Ushbu jarayonda kommunikativ yondashuv muhim o'rin tutadi. Kommunikativ yondashuv asosida tashkil etilgan mashg'ulotlarda o'quvchilar faol nutqiy muloqotga jalb etiladi, turli kommunikativ vaziyatlar yaratiladi va ular o'z fikrini erkin ifoda etishga undaladi. Masalan, "do'konda savdo qilish", "mehmon kutish", "transportdan foydalanish" kabi hayotiy vaziyatlarni modellashtirish orqali o'quvchilarda dialogik nutq rivojlantiriladi. Bunday mashg'ulotlar o'quvchilarning nutqiy faolligini oshirish bilan birga, ularning ijtimoiy moslashuviga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Zaif eshituvchi o'quvchilarning nutqini rivojlantirishda vizual vositalardan keng foydalanish ham muhim ahamiyatga ega. Chunki ushbu toifadagi bolalar axborotni ko'proq ko'rish orqali qabul qiladilar. Shu bois, dars jarayonida rasm, piktoqramma, sxema, video materiallar va interaktiv vositalardan foydalanish tavsiya etiladi. Vizual qo'llanmalar yordamida yangi so'zlarni o'rganish, ularning ma'nosini tushunish va nutqda qo'llash osonlashadi. Bundan tashqari, mimika va imo-ishoralardan orqali qo'llab-quvvatlangan nutqiy faoliyat ham o'quvchilarning tushunish va ifodalash qobiliyatini rivojlantiradi.

Nutqni rivojlantirishda lug'at boyligini oshirish alohida o'rin tutadi. Ijtimoiy-maishiy darslarda o'quvchilarga kundalik hayotda eng ko'p ishlatiladigan so'z va iboralarni o'rgatish zarur. Masalan, oziq-ovqat mahsulotlari nomlari, kiyim-kechaklar, uy jihozlari, transport vositalari bilan bog'liq leksik birliklar tizimli ravishda o'rgatiladi. Har bir yangi so'z turli vaziyatlarda qo'llanilib, mustahkamlanishi lozim. Bu esa o'quvchilarning faol lug'atini kengaytirishga xizmat qiladi.

Grammatik jihatdan to'g'ri nutqni shakllantirish ham muhim vazifalardan biridir. Zaif eshituvchi o'quvchilar ko'pincha gap tuzishda xatolarga yo'l qo'yadilar, so'zlarni noto'g'ri tartibda joylashtiradilar yoki grammatik qo'shimchalarni tushirib qoldiradilar. Shu sababli, dars jarayonida sodda gaplardan boshlab murakkab gaplarga o'tish, gap tuzish mashqlari, savol-javob usullari va matn bilan ishlash orqali grammatik ko'nikmalar bosqichma-bosqich shakllantiriladi.

Bundan tashqari, og'zaki nutqni rivojlantirishda fonetik mashqlar ham muhim ahamiyatga ega. Tovushlarni to'g'ri talaffuz qilish, so'zlarni aniq aytilish va nutqning ravonligini ta'minlash uchun maxsus artikulyatsion mashqlar, nafas mashqlari hamda eshitish differensiasiyasini rivojlantiruvchi topshiriqlar qo'llaniladi. Bu mashqlar logopedik yondashuv asosida tizimli ravishda olib borilishi zarur.

Ijtimoiy-maishiy yo'naltirish darslarida innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish ham yuqori samaradorlikni ta'minlaydi. Xususan, rolli o'yinlar, kichik guruhlarda ishlash, interaktiv metodlar (klaster, aqliy hujum, "Insert" texnologiyasi) orqali o'quvchilarning mustaqil fikrlashi va nutqiy faolligi rivojlantiriladi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish esa darslarni yanada qiziqarli va samarali qiladi.

Amaliy tajriba shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy-maishiy yo'naltirish darslarida nutqni rivojlantirishga tizimli yondashuv qo'llanilganda, zaif eshituvchi o'quvchilarning nutqiy kompetensiyasi sezilarli darajada oshadi. Ular o'z fikrini aniqroq va ravonroq ifoda eta boshlaydi, muloqotga kirishishdan qo'rqmaydi hamda ijtimoiy muhitda o'zini erkin tutadi. Shunday qilib, ijtimoiy-maishiy hayotga yo'naltirish darslari zaif eshituvchi o'quvchilarning nutqini rivojlantirishda samarali pedagogik vosita bo'lib xizmat qiladi. Ushbu darslarni ilmiy asoslangan metodika asosida tashkil etish, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish hamda o'quvchilarning individual xususiyatlarini inobatga olish orqali yuqori natijalarga erishish mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy-maishiy hayotga yo'naltirish darslari zaif eshituvchi o'quvchilarning nutqini rivojlantirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Ushbu darslar orqali o'quvchilarning nafaqat kundalik hayotiy ko'nikmalari, balki ularning nutqiy faoliyati, kommunikativ kompetensiyasi va ijtimoiy moslashuv darajasi ham izchil rivojlanadi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, zaif eshituvchi o'quvchilarda nutq rivojlanishidagi muammolar asosan eshitish idrokining cheklanganligi bilan bog'liq bo'lib, bu holat ularning lug'at boyligi, grammatik tuzilishlarni o'zlashtirishi va og'zaki nutqni shakllantirish jarayoniga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bois, nutqni rivojlantirish jarayoni maxsus yondashuvni, tizimli va bosqichma-bosqich tashkil etishni talab etadi.

Tadqiqot davomida ijtimoiy-maishiy yo'naltirish darslarida kommunikativ yondashuvdan foydalanish, turli hayotiy vaziyatlarni modellashtirish, rolli o'yinlar tashkil etish hamda vizual va interaktiv vositalardan keng foydalanish o'quvchilarning nutqiy faolligini sezilarli darajada oshirishi aniqlandi. Ayniqsa, real hayotga yaqinlashtirilgan mashg'ulotlar o'quvchilarning nutqni amaliy qo'llash ko'nikmalarini shakllantirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi.

Shuningdek, lug'at boyligini tizimli ravishda oshirish, grammatik ko'nikmalarni shakllantirish va fonetik mashqlarni muntazam olib borish orqali o'quvchilarning nutqi izchil rivojlanishi ta'minlanadi. Bunda o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish, ularning qiziqishlari va ehtiyojlariga mos metodlarni tanlash muhim ahamiyatga ega.

Olingan natijalar asosida quyidagi amaliy xulosalarga kelish mumkin:

- ijtimoiy-maishiy yo'naltirish darslari nutqni rivojlantirish bilan integratsiyalashgan holda olib borilishi lozim;
- kommunikativ yondashuv asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar o'quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishda yuqori samaradorlikka ega;
- vizual va interaktiv metodlardan foydalanish zaif eshituvchi o'quvchilarning o'quv materialini o'zlashtirishini osonlashtiradi;
- amaliy mashg'ulotlar va real hayotiy vaziyatlar asosida tashkil etilgan darslar o'quvchilarning ijtimoiy moslashuvini ta'minlaydi.

Umuman olganda, ijtimoiy-maishiy hayotga yo'naltirish darslarini ilmiy asoslangan metodika asosida tashkil etish, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish hamda nutqni rivojlantirishga yo'naltirilgan maxsus mashg'ulotlar tizimini ishlab chiqish zaif eshituvchi o'quvchilarning ta'lim samaradorligini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Mazkur tadqiqot natijalari maxsus ta'lim muassasalari pedagoglari, logopedlar hamda defektologlar uchun metodik qo'llanma sifatida ahamiyat kasb etadi va kelgusida ushbu yo'nalishda olib boriladigan ilmiy izlanishlar uchun nazariy va amaliy asos bo'lib xizmat qilishi mumkin. Начало формы Конец формы

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 13-oktabrdagi "Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarga ta'lim-tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori.
2. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
3. Nurkeldiyeva D.A. Maxsus pedagogika asoslari. – Toshkent: Fan, 2019.
4. Muminova L.R. Logopediya. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.
5. Po'latova D.Sh. Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalar psixologiyasi. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2017.
6. Левина Р.Е. Нарушения речи у детей. – Москва: Просвещение, 2005.
7. Vygotsky L.S. Thought and Language. – Cambridge: MIT Press, 1986.
8. Hallahan D.P., Kauffman J.M., Pullen P.C. Exceptional Learners: An Introduction to Special Education. – Boston: Pearson Education, 2015.
9. Moores D.F. Educating the Deaf: Psychology, Principles, and Practices. – Boston: Houghton Mifflin, 2001.
10. Paul P.V., Whitelaw G.M. Hearing and Deafness: An Introduction for Health and Education Professionals. – Boston: Jones & Bartlett Learning, 2011.
11. Marschark M., Spencer P.E. The Oxford Handbook of Deaf Studies, Language, and Education. – Oxford: Oxford University Press, 2010.
12. World Health Organization. World Report on Hearing. – Geneva: WHO, 2021.
13. Абдулхамидова Г. Развитие компетенций социально активного гражданина у слабослышащих студентов. Студенческий вестник. Учредитель: Общество с ограниченной ответственностью "Интернаука", № 15–16.
14. Абдулхамидова Г.Н. Содержание и значение коррекционно-педагогической работы по развитию социально активных гражданских компетенций у учащихся с нарушением слуха. Экономика и социум, 2023, № 12 (115)–1, с. 42–46.

- 
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari



MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.